

MIRACLES

אין סומכין על הנס

WE DON'T RELY ON MIRACLES
-OR DO WE?

מראי מקומות / SOURCES

1. פ' הרמב"ן על התורה במדבר פ"א פ"א
2. רמב"ן בראשית פ"ו פי"ט
3. רמב"ן שמות פי"ג פט"ז
4. גמ' תענית כ:
5. גמ' שם כא.
6. גמ' קידושין כט: ובמהרש"א
7. גמ' כתובות סא.-סא:
8. גמ' ברכות לג.
9. שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן ס' רפג

רמב"ן

ולא הבינותי טעם המצוה הזאת למה צוה בה הקב"ה, כי היה צורך שיתיחסו לשבטיהם בעבור הדגלים, אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו.

ויתכן שנאמר עוד, כי היה זה כדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה. כי עתה היו מזומנים ליכנס לארץ ולבא במלחמה עם מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ועם השאר כולם, כמו שאמר (להלן י כט) נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה', והיו משה והנשיאים צריכין לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה וכן מספר כל שבט ושבט ומה יפקוד עליו בערכות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחד אלה. וזה טעם "כל יוצא צבא בישראל", כי המנין מפני צבא המלחמה.

שמות יג בא

3.

רמב"ן

בראשית ו נח

2.

רמב"ן

ואם תאמר יעשנה קטנה ויסמך על הנס הזה.

ועוד עשנ אותה גדולה, למעט בנס, כי כן הדרך בכל הניסים שבתורה או בנביאים לעשות מה שביד אדם לעשות, והשאר יהיה בידי שמים.

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברכים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב).

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

כ:

4.

כי ההיא אשיתא רעועה דהואי בנהרדעא דלא הוה חליף רב ושמואל תותה אע"ג דקיימא באתרה תליסר שנין (ג) יומא חד איקלע רב אדא בר אהבה להתם אמר ליה שמואל לרב ניתי מר נקיף אמר ליה לא צריכנא האידנא דאיכא רב אדא בר אהבה בהדן דנפיש זכותיה ולא מסתפינא רב הונא הוה ליה ההוא חמרא בההוא ביתא רעיעא ובעי לפנוייה עייליה לרב אדא בר אהבה להתם משכי בשמעתא עד דפנייה בתר הנפק נפל ביתא ארגיש רב אדא בר אהבה איקפד סבר לה כי הא דאמר רבי ינאי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי גם שמא אין עושין לו גם ואם תימצוי לומר עושין לו גם מנכין לו מזכיותיו אמר רב חנן מאי קרא דכתיב (קטנתי מכל החסדים ומכל האמת)

אמרו עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא משתי עיניו גידם משתי ידיו קיטע משתי רגליו וכל גופו מלא שחין והיה מוטל בבית רעוע ורגלי מטתו מונחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים פעם אחת [היתה מטתו מונחת בבית רעוע^ז] בקשו תלמידיו לפנות מטתו ואח"כ לפנות את הכלים אמר להם בניי פנו את הכלים ואח"כ פנו את מטתי שמוכטח לכם כל זמן שאני בבית איז הבית נופל פיננו את הכלים ואחר כך פיננו את מטתו ונפל הבית

כט: האשה נקנית פרק ראשון קידושין

בי רבנן. צהמ"ד

שמע אב"י דקא הוה אתי הוה ההוא מוזיק בי רבנן דאב"י דכי הוה עיילי בתרין אפי' ביממא הוה מיתזקי אמר להו לא ליתבי ליה אינש אושפיזא אפשר דמתרחיש ניסא על בת בההוא בי רבנן אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה כל כריעה דברע נתר חד רישיה אמר להו למחר אי לא איתרחיש ניסא סכינתין

רחוק מן היישוב הוה: לא ליתבי ליה אינש אושפיזא. לרז אחא ועל כרתו ילין צצית המדרש וממוך חסידותו יעשה לו נס ויהרוג את המוזיק: בת. לן: אידמי ליה. מוזיק: כתנינא דשבע רישיה. שהיו לו שצט גולגולות: כל כריעה דברע. רז אחא מתפלל^ז על אותו מוזיק נתר חד רישא: סכינתין. סכנתס אותי:

חידושי הלכות ואגדות מהרש"א

ח"א דף כט ע"ב אפשר דאתרחיש ניסא כו'. ק"ק דהיאך דמה חזיי אותו למקום סכנה על הספק דשמא יתרחש ניסא וגם אם יתרחש ניסא יהיו מנכין לו מזכותיו כדאמר צעלמא א) וי"ל דודאי סמך חזיי על חסידותו ושמתוך תפלתו לא יהיה ניזוק ויהרוג את המוזיק ואין זה מקרי נס אלא שאמר דשמא קודם תפילה יתרחש ניסא וינכו לו מזכותיו ומשום ספק זה אין למנוע הודאי שיהרוג אותו ולזה יתיישב דא"ל למחר אי לא איתרחיש ניסא כו' שהיה מתרעם עליהם שלא תלה הדבר בתפלתו אלא צניסא והצאת אותי לידי מדה זו שמנכין לי מזכותי ודו"ק ב):

אף על פי פרק חמישי כתובות סא. אזגור. שס מלך פרס: אפורנגא

דמלכא. מושב המנות^ז לפני

השרים וצלשונינו שיניסקלאקו"ש: אמומר ומר זוטרא

ורב אשי הוה קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אפורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא

סא:

דחזור אפיה. פניו זועפים שנתארה למאכל: א"פ. אפורנגא לרז אשי: אפסדתא לסעודתא. לא יאכל המלך מעתה: אמרו לו. שוטרי המלך אמאי תעזב הכי: אמר להו. רז אשי: דעביד הכי פסיל למויב"ל דמלכא. העושה מאכל כזה אין ראוי שיאכל המלך מאכל מידו: דבר אחר חזאי ביה. צטר של חזיר מנורע וצלשון לעז קורין לו שורשמיין: שקל אצבעתיה. רז אשי שקל אצבעתיה דקפילא: אנה עליה. על אחת החמיכות: אנחיריה לא גרסי: הבא מי בדקיתו. כלומר צדקתס את חמיכה הזו: בדקו אשכחו. נס געשה לו: דפרחה עילוייה. למר זוטרא:

דחזור אפיה שקל באצבעתיה אנה ליה בפומיה א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעביד הכי אמר להו מאן דעביד הכי פסיל דמאכל דמלכא אמרו ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנה עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחא עילוייה:

ת"ר ⁷ מעשה במקום אחד
 שהיה ערוד והיה מזיק את הבריות באו והודיעו לו לר' חנינא בן דוסא אמר
 להם הראו לי את חורו הראוהו את חורו * נתן עקבו על פי החור יצא ונשכו
 ומת אותו ערוד נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש אמר להם ראו בני אין
 ערוד ממית אלא החטא ממית באותה שעה אמרו אוי לו לאדם שפגע בו ערוד
 ואוי לו לערוד שפגע בו ר' חנינא בן דוסא:

ערוד. מן הנחש והנצ
 צא שזוקקין זה עם זה ויולא משניהם
 ערוד ⁸ ⁹: את חורו. שהוא יולא משם:
 ומת הערוד. מלמתי צה"ג אמרי
 צמערצא ⁶ כשהערוד נושך את האדם
 אם הערוד קודם למים מת האדם
 ואם האדם קודם למים מת הערוד
 ונעשה נס לר' חנינא ונצקע מעין
 מתחת עקבו:

עקיבא דהוה דאיג אמלמא דצרתיה טובא, ולאחר שנללה דרש
 משום לדקה נללה ממיתה ממש ¹⁵, שמע מינה מאמין היה
 צהם. ומעובדא דרצ נחמן צר יצחק נמי. אלא שפעמים
 הקצ"ה עושה נס ליראיו לצטל מהם גזירת הכוכבים, והם מן
 הנסים הנסתרים שהם צדרך תשמישו של עולם שכל התורה
 תלויה בהם ¹⁶. ולפיכך אין שואלים צהם אלא מהלך צממימות,
 שנאמר ¹⁷ תמים תהיה עם ה' אלהיך. ואם ראה צהן דבר שלא
 כרצונו, עושה מצות ומרצה צתפלה. אבל אם ראה
 צאצטגנינות יוס שאין טוב למלאכתו, נשמר ממנו ואינו סומך
 על הנס. וכסבור אני שאסור לצא כנגד המזלות על הנס ¹⁸.
 וצירושלמי דפרק צמה אשה ¹⁹, ר' חונא ²⁰ הוה משמע דדין
 עובדא, חד גיור הוה אצטרלוגוס והוה מתעסק צצהדין
 לסוטה, פירוש שהיה מתעסק ²¹ צסחורה של רדידים, חד זמן
 צעא מיפק אמר כדון נפקין חור ואמר כלום אדצקית להדא
 אומתא קדישתא אלא צגין מיפרש מן אלין מליא נפק על
 שמא דרחמנא, כיון דמטא למכסח יחצ ²² ליה חמרא ואכליה ²³
 צצקה למדינתא, מאן גרס דיפול דהרהר מן גרס ליה
 דאשתמיז דאתרחין צצרייה. וגם זה הענין כך הוה לפי דעתי,
 שאם ²⁴ היה לו לשאול ולעיין צאצטרלוגיא שלו, ולפיכך נתחמד
 ויצא ולא חשש לסחורה, ונעשה לו נס ונזול מן המכסח ²⁵ כיון
 שעשה לשם שמים ולגדור עצמו מן העצירה, אבל שאר בני
 אדם כיון ששמעו חוששין.

תשובה לרמב"ן על ענין המגחשים והמכשפים ועניני החוזים
 בכוכבים
 מזה שנוהגין שאין נושאים נשים עד ¹ מלוי הלצנה צאלו
 הארצות, אינו ניוש, אלא כשם שמושחין המלכים על
 המעיין דתמשך מלכותו ², כן עושין צמלוי ולא צחסרון.
 וסימנא טצא הוה, כדרך שמושחין יין צצניורות לפני חתנים
 ואין צו משום דרכי האמורי ³.
 ומזה שאמרו ⁴ אין שואלים צכלדיים, דבר צרור הוה
 משמעא דפרק מי שהחשיך ⁵ שהם צעלי המזלות
 החוזים צכוכבים, כדברי צעל הערוך ⁶. והלשון עצמו ידוע,
 שהם הכשדיים הקדמונים הנקראים צלדיצ"ש ⁷ צלשון חכמי
 הגוים, והם שהתעסקו תחלה צמזלות ושכתבו צאותה חכמה
 ספרים. וצודאי משמע ⁸ שאין האצטגנינות צכלל נחוש,
 דמיציעא ליה ⁹ מנין. ועוד דהא ר' חנינא סצר ¹⁰ מזל מעשיר
 ויש מזל לישראל. ואף על גב דליה הלכתא כוותיה ¹¹, מכל
 מקום משמע דלאו ניוש הוה. ואלו שמנחשים צכוכבים
 דקתני ¹², לא צאצטגנינות קאמר ¹³. ומההיא שמעמא דפרק
 מי שהחשיך נמי משמע דמותר לשמוע להם ולהאמין
 דצריהם ¹⁴, מאצרהם שאמר נסתכלתי צאצטגנינות, ומדרבי